

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

COLSON WHITEHEAD INTUIȚIONISTA

Traducere din engleză și note de
JUSTINA BANDOL

HUMANITAS
fiction

Redactor: Gabriela Trășculescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Alina Dincă
DTP: Andreea Dobreci, Veronica Dinu

Tipărit la C.N.I. Coresi S.A.

COLSON WHITEHEAD
THE INTUITIONIST
Copyright © 1999 by Colson Whitehead
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WHITEHEAD, COLSON
Intuiționista / Colson Whitehead; trad. din engleză și note
de Justina Bandol. – București: Humanitas Fiction, 2019
ISBN 978-606-779-498-4
I. Bandol, Justina (trad.) (note)
821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Pentru părinții mei

PARTEA ÎNTÂI

E un lift nou, proaspăt pus pe șine, și n-a fost proiectat să cadă atât de repede.

*

Nu știe spre ce să-și îndrepte privirea. Ușa de la intrarea în bloc e prea brăzdată de cicatrici și prea ciobită ca să se uite la ea, iar strada din spatele ei e, în mod neașteptat, goală, ca și cum orașul ar fi fost evacuat, iar ea ar fi singura care n-a aflat. În asemenea momente există oricând jocul care să-i distragă atenția. Deschide mapa de teren, din piele, și și-o sprijină de piept. Jocul devine tot mai dificil cu cât merge mai în urmă. Majoritatea inspectorilor din ultimul deceniu, cu aproximație, sunt încă membri ai asociației și pot fi ușor identificați: LMT, MG, BP, JW. Deocamdată nu-i plac în mod deosebit cei care au fost înaintea ei în Walker 125. Martin Gruber mestecă mereu cu gura deschisă și-i place să jongleze cu ochiul lui de sticlă. Marele Billy Porter face parte din vechea gardă și se mândrește cu asta. De multe ori, întorcându-se în Groapă după vreo misiune scurtă, Lila Mae l-a auzit desfătându-i pe băieți cu povești despre vremurile de aur ale asociației. Deși nu face niciodată comentarii concrete, toată lumea înțelege limpede la ce și la cine se referă Marele Billy Porter cu croncănitul lui răgușit. Rebel față de ordinea birocratică din Groapă, biroul din lemn de stejar al Marelui Billy iese din șir pe interval, pentru ca el să-și poată așeza fâptura mătahăloasă direct sub unul dintre ventilatoarele din

tavan. Zice că se încinge foarte ușor, și, în zilele caniculare ale verii, părul care i-a mai rămas îi alunecă din pieptănătură și șuvițele umede i se relaxează în spirale ca de cochilie. E un proces lent; dacă-l urmărești, e ca și cum ai aștepta acele ceasului să ajungă la fix. Dar până la urmă se întâmplă.

Toți inspectorii care au fost până acum în Walker 125 erau empiriști. Din câte-și dă ea seama. Când ajunge cu cincisprezece ani în urmă, inițialele din registru nu-i mai trezesc în minte amintirea nici unui chip. Le recunoaște din registrele de verificări tehnice ale altor lifturi din alte clădiri, dar nu i-a întâlnit niciodată pe cei care le poartă. JM, de pildă, apare și în registrul liftului de la care Lila Mae tocmai a plecat acum jumătate de oră, iar EH, a descoperit ea în timp, are o predilecție pentru saboții uzați, la care nu se uită nimeni în afară de adevărații cârcotași. Să verifici saboții e pierdere de vreme. O parte dintre inspectorii de la începuturi apar probabil în tablourile de pe pereții din Groapă. Figurile din aceste tablouri au freza cu cărare într-o parte pe care asociația o cerea pe atunci, pieptănătura respectabilă a bărbaților dotați cu simțul datoriei și al responsabilității. Frizurile sunt accidente utilitare care sugerează onoare, fidelitate și frăție până la moarte. Frizerul aflat la două numere mai încolo de sediul asociației, cel de la care răsună întotdeauna muzică de fanfară, se specializase. Cel puțin așa se spune. Câțiva dintre inspectorii mai tineri au început să poarte din nou tunsoarea aceasta, numită „Safety“. Lila Mae are cărare pe mijloc, și părul îi cuprinde fața rotundă cu mii de degete flămânde.

La ora aceasta, pe strada aceasta, lumina împrumută cenușiiul spălăcit al asfințitului de ghetou, o nuanță stinsă de mercur. Lila Mae apasă din nou soneria administratorului și aude un behăit strident, metalic. Dând paginile registrului

cu douăzeci de ani în urmă, găsește una dintre comorile care transformă jocul în realitate: James Fulton și Frank Chancre¹ au inspectat Walker 125 la șase luni distanță unul de altul. Din punctul de vedere al Lilei Mae, e ușor să vezi în această coincidență predarea ștafetei. Nu-i e clar totuși de ce Fulton și-a părăsit biroul ca să iasă din nou pe teren; acum douăzeci de ani era probabil decan al institutului, lăsase de mult în urmă turele de inspecție a clădirilor, soneriile administratorilor, așteptarea pe treptele uzate și urâte de la intrare. Apoi își amintește că lui Fulton îi plăcea să meargă pe teren din când în când ca să nu uite cum e. Fulton cu bastonul lui de mahon, bătând nerăbdător într-unul din cele trei ochiuri de geam ale ușii de la intrarea în Walker 125. Poate pe-atunci nu erau crăpate. Poate el le-a crăpat. În dreptul inițialelor lui, registrul de evidență a ascensoarelor notează 387, o problemă cu limitatorul de sfârșit de cursă. Ea recunoaște scrisul din biroul lui Fulton de la institut, din vitrinele înalte de lemn unde hârtiile lui cele mai faimoase sunt ținute sub sticlă, în atmosferă controlată.

Cât despre Chancre, la vremea aceea trebuie să fi fost un tânăr inspector în afirmare. Ceva mai slab, cu mai puține capilare sparte pe nas. Din salariul de novice n-ar fi avut cum să-și permită costumele bleumarin la două rânduri, dar de atunci statutul lui s-a schimbat. Lila Mae îl vede înghițind mâinile administratorului în mâinile lui masive, într-un gest de camaraderie căznită. Durează să devii politician, dar el s-a născut cu zâmbetul potrivit; un asemenea zâmbet nu se poate simula. „Frumoasă clădire ai, amice! E plăcut să vezi un om mândru de meseria lui. Uneori intri pe casa scării și nu știi niciodată ce ți-e dat să vezi, pe cuvântul meu. Îți vine

1. Numele ales de autor este semnificativ: *chancre* înseamnă în engleză „șancru“.

să zici: «Cum pot unii oameni să trăiască așa?» Dar, la urma urmei, fiecare cu soarta lui, și trebuie să te descurci cu ce ai. În familia mea...“ La Walker 125 n-a făcut nici o observație. Avea o mulțime de lucruri în cap, o mulțime.

Vântul e prizonier într-unul din ungherele secrete ale străzii, se strecoară prin crăpături și șuieră. Liftul e un Smooth-Glide de la Arbo, ales adesea de constructorii de clădiri rezidențiale, pe vremea când a fost ridicat numărul 125. Lila Mae își amintește dintr-un curs de la institut, despre marketingul ascensoarelor, că cei de la Arbo au cheltuit milioane făcându-i reclamă lui Smooth-Glide printre meseriașii din breaslă și la diferite întruniri. Ei au fost primii care au înțeles puterea întunecată a unei perechi de bikini. Pe o platformă rotitoare, împodobită cu serpentine roșii, albe și albastre, degete suple prefiră aerul, chemând instalatorii mai aproape. Manechinele au pânțecă americane perfecte, și aerul e viciat în vechea sală de conferințe. O pancartă neluată în seamă de amatorii de distracții virile detaliază cu litere argintii Sistemul QuarterPoint de contragreutăți patentat de Arbo. „Vi s-a întâmplat vreodată? Tocmai ați terminat de pus la punct cea mai recentă ofertă și abia așteptați să vă înfoiați ca un păun în fața clientului. În timp ce urcați la ultimul etaj, ascensorul de marcă X se oprește și refuză să se mai urnească. N-o să mai lucrați cu firma *aia* niciodată! Spuneți adio contragreutăților recalitrante cu noul ascensor rezidențial Smooth-Glide de la Arbo! În lume sunt folosite în momentul de față peste două milioane de ascensoare Arbo. Deci, urcați?“

La geamul ușii apare un cap chel, încadrat de bucle ample de păr roșcat. Bărbatul mijește ochii la Lila Mae și deschide ușa, ascunzându-și corpul în spatele suprafeței de metal cenușiu. O lasă pe ea să vorbească.

— Lila Mae Watson, spune ea. Am venit pentru verificarea tehnică a liftului dumneavoastră.

Buzele lui se arcuiesc în sus, spre nas, și Lila Mae își dă seama că omul n-a mai văzut niciodată un inspector de lifturi ca ea. Lila Mae a identificat un punct pe care îl consideră locul geometric al alienării specifice metropolei. Un punct zero. Se află în inima orașului, la un colț de stradă unde ziua colcăie un furnicar de cetățeni agitați, iar noaptea nu mai întâlnești decât prostituate și vânzători ambulanți de enciclopedii, rățăciți. E la două minute de mers pe jos de birou. Luând acest punct zero drept reper, Lila Mae poate prevedea câtă suspiciune, curiozitate și enervare va stârni în inspecțiile ei. Walker 125 e la periferia orașului, aproape de malul râului poluat care ține zgârie-norii la o distanță sigură de suburbii și departe de colțul ei de stradă. Lui nu-i place de ea.

— Vreau să-mi arătați actele, spune bărbatul, dar Lila Mae a băgat deja mâna în buzunarul sacoului. Deschide cu o mișcare bruscă a mâinii legitimația și i-o ridică în fața ochilor. El nu catadicsește să se uite. A întrebat doar pentru efect.

Holul de la intrare miroase a untură arsă și a sosuri groase, nedefinite, fierte până fac crustă. Jumătate din becurile din tavan sunt sparte sau lipsesc.

— Aici, în spate, spune el. Pare să se topească în timp ce o conduce pe Lila Mae pe culoarul pardosit cu dale hexagonale albe și negre, tivite cu dâre de murdărie. Capul bulbucat i se dizolvă între umeri, apoi se lățește în balta largă a trunchiului și picioarelor.

— Cum de n-a mai venit Jimmy de data asta? întreabă el. Jimmy e un tip de treabă.

Lila Mae nu-i răspunde. O unsoare de culoare închisă brăzdează antebrațele administratorului și-i întunecă tricoul

verde. O ușă se trânteste de perete la etajul de deasupra și o voce zgomotoasă de femeie urlă ceva pe tonul agasant rezervat muștrului copiilor și animalelor de casă.

Judecând după suprafața zgrunțuroasă, ciupită de vărsat, a ușii cabinei, e limpede că administrația a vopsit-o de câteva ori, dar Lila Mae recunoaște încă lățimea neobișnuită a ușilor Smooth-Glide. Inspirându-se din teoria timpurie a recepției și efectului ascensoarelor¹, Arbo și-a echipat cel mai nou model cu o ușă exagerat de mare, pentru a da iluzia de spațiu și a distra atenția de la ceea ce orice pasager simte în mod acut atunci când pășește într-un lift: că merge într-un puț cu o cutie trasă de niște cabluri. Că e suspendat în gol. Dacă administratorul nu-l cojește când renovează data viitoare, stratul vechi de vopsea o să stânjenească până la urmă mișcarea ușii. (Evident că sunt o mulțime de graffiti în cartierul acesta.) Când se deschide, ușa liftului se poticnește deja în micul șleau trasat pe podea. O contravenție în devenire, conturul vag întrezărit al unui 787. Lila Mae decide să nu-i spună nimic administratorului. Nu e treaba ei.

— Bănuiesc că vrei să intrai mai întâi în camera mașinii, spune acesta. Are privirea fixată asupra triunghiului perfect pe care îl formează nodul cravatei Lilei Mae, caroiajul mov cu albastru. Cravata dispăre imediat mai sus de piept, sub nasturii costumului bleumarin.

Lila Mae nu-i răspunde. Se reazemă de peretele din spate al ascensorului și ascultă. Walker 125 are numai douăsprezece etaje, și vibrația mersului în gol nu se atenuează prea mult în timp ce parcurge bucla grunjoasă a roții de deviere, coboară prin cabluri, străbate mecanismul de suspensie și cu-

1. Aluzie ironică la teoria recepției și efectului, concepție estetică dezvoltată în anii 1970 de Școala de la Konstanz, care pune accentul pe reacția receptorului față de opera de artă.

prinde cabina. Lila Mae o simte în spinare. Aude operatorul ușii clincănind deasupra ei în puțul întunecat, și apoi ușa se închide, poticnindu-se ușor când straturile de vopsea se hârjâie de podea. Tampoanele standard ale lifturilor Arbo sunt trei arcuri elicoidale Gemco, care așteaptă la cinci metri sub ea ca niște stalagmite.

— Apăsați pe doisprezece! îi comandă Lila Mae administratorului. Ar fi putut s-o facă ea însăși cu ochii închiși, dar încearcă să se concentreze asupra vibrațiilor care îi frământă spatele. Acum aproape că le vede. Vibrațiile acestui ascensor prind în mintea ei conturul unui con turcoaz. Pixul i se odihnește în palmă, încetează să-l mai strângă. Ar putea să-i cadă. Lila Mae ignoră zgomotul respirației administratorului, un hârâit jos care trece vioi într-un șuier la ultima proeminență a expirației. O perturbație. Liftul se mișcă. Suie prin puț către scrâșnetele din camera mașinii, și Lila Mae transformă și asta într-o imagine. Mișcarea în sus e o săgeată roșie rotindu-se în jurul conului albastru, care se mărește de două ori și tremură când liftul începe să urce. Figurile acestea și felul cum se comportă nu pot fi alese. În fiecare din noi zace un djinn. Depinde cum îți funcționează creierul. Lila Mae a avut întotdeauna o predilecție pentru formele geometrice. Când liftul ajunge la etajul cinci, în minte îi apare brusc un octogon portocaliu. Saltă în sus și-n jos, incongruent cu agresivitatea circulară a vârfului roșu de săgeată. Pe la etajul opt apar cuburi și paralelograme, dar care se mulțumesc cu țopăieli mărunte, fără vlagă, și nu perturbă procesul, ca neastâmpăratul octogon portocaliu. Octogonul ricoșează și intră în prim-plan, avid de atenție. Ea știe ce este. Trioul tampoanelor elicoidale rămâne tot mai departe în urmă, zece etaje mai jos, în fundătura întunecată și prăfuită a puțului. Nu mai e nevoie să continue. Chiar înainte să deschidă ochii, încearcă să-și